Wilders claimt het zoet uit de staatskas – en zet zo Yeşilgöz voor het blok

Posted on 27 maart 2024 by Menno Tamminga

Achttien weken na de verloren verkiezingen is het hoge woord eruit bij de VVD. Bezuinigingen op de overheidsuitgaven zijn 'een feit', zei VVD-leider en formatie-onderhandelaar Dilan Yeşilgöz in *WNL op Zondag*. PVV-aanvoerder en onderhandelaar Geert Wilders klom meteen in de pen. Op X (voorheen Twitter) hekelde hij Yeşilgöz. Er is niks afgesproken over bezuinigen. Er is geen feit.

Vanwaar deze aanvaring? De formatie is sinds de benoeming, vorige week donderdag, van de informateurs Elbert Dijkgraaf (oud-Tweede Kamerlid SGP) en Richard van Zwol (Raad van State, Staatscommissie demografie, CDA) opgeschoven naar inhoudelijke onderhandelingen. Onderhandelen over inhoud, of dat nu migratie, veiligheid of de gezondheidszorg is, begint en eindigt bij het geld. Hoeveel ruimte is er op de begroting voor extra uitgaven?

Want in politiek Den Haag gaat het zelden over de besteding van de *bestaande*

uitgaven, of dat nog doelmatig en efficiënt gebeurt. Het gaat steevast over nieuwe maatregelen, nieuw beleid, nieuwe uitgaven.

Robuuste economie

De plaagstoten op X komen niet uit de lucht vallen.

Dijkgraaf en Van Zwol spraken vorige week als eerste met demissionair minister van Financiën Steven van Weyenberg (D66). Het zou mij niks verbazen als daar de actuele, toen nog vertrouwelijke cijfers over de rijksbegroting op tafel kwamen. De cijfers die het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) maandagochtend openbaar maakte. Cijfers die een spectaculaire verbetering laten zien van de overheidsfinanciën ten opzichte van eerdere ramingen van het Centraal Planbureau (CPB).

Het zou mij ook niks verbazen als de informateurs de cijfers hebben gedeeld met de onderhandelaars en zij weer met hun financiële secondanten. En het zou me ook niks verbazen als Dilan Yeşilgöz na het zien van de cijfers dacht: ik moet nu stelling nemen en het 'feit' van bezuinigingen op tafel leggen, want als de cijfers op maandag algemeen bekend worden, dan is het te laat.

De cijfers spelen de PVV namelijk in de kaart. Het overheidstekort in 2023 blijkt minimaal te zijn: 0,3 procent van de productie van goederen en diensten (bbp). De staatsschuld is gedaald tot 46 procent van het bbp (de Europese norm is 60 procent). Kortom: ruimte voor leuke dingen voor PVV-kiezers.

Maar uit de CBS-cijfers blijkt óók dat de ramingen van het CPB de afgelopen jaren steeds te somber waren. De overheidsfinanciën en de economie zijn keer op keer robuuster dan de uitkomst van de modellen van het CPB.

Welke politieke consequenties hebben deze gunstige cijfers?

De eerste consequentie is dat er meer ruimte is voor extra overheidsuitgaven. Dat is in het voordeel van de PVV, die net als NSC en BBB het eigen verkiezingsprogramma niet heeft laten doorrekenen door het CPB. Oud-CPB-medewerker Wim Suyker heeft dat wel gedaan. Zijn becijfering van het PVV-programma leest als klassiek links jaren zeventig-beleid à la Joop den Uyl: extra uitgaven (zoals AOW op 65) én lagere lasten (afschaffen eigen risico

gezondheidszorg, afschaffen BTW op voeding).

Tweede consequentie: de gunstige CBS-cijfers brengen de VVD in het defensief. De VVD liet RutteVier vallen op migratie, voerde geen campagne op thema's als bezuinigen of het huishoudboekje van de mensen thuis (auto, huis en koopkracht), maar zoekt deze veilige onderwerpen nu toch weer op. Dat steekt schril af tegen de uitbundige beoogde groei van de overheidsuitgaven in RutteVier (stikstof-, klimaat en groeifondsen) én de instemming met versoepeling van de Europese begrotingsregels, waarbij toenmalig minister van Financiën Sigrid Kaag (D66) een hoofdrol speelde.

Derde consequentie: twijfel over bezuinigingen. Begin september 2023 bepleitte de zogeheten Studiegroep begrotingsruimte, dat zijn topambtenaren die politici financieel bij de hand nemen, bezuinigingen van 17 miljard euro. Dat zijn de bezuinigingen als 'feit' waaraan Yeşilgöz impliciet refereerde bij *WNL op Zondag*. Maar inmiddels zijn de gegevens waarop de Studiegroep zich baseerde wat gedateerd. Dus: wanneer komen er nieuwe ramingen?

Eerst het zuur?

In afwachting daarvan is duidelijk dat dat de cijfers over 2023 niks zeggen over de komende jaren. De economie nu is oververhit, zie de lage werkloosheid. De overheid weet een deel van het begrotingsgeld niet uit te geven bij gebrek aan mensen. De economische signalen knipperen. Er is malaise in Duitsland, onze belangrijke handelspartner. Er zijn klachten van bedrijven over het Nederlandse investeringsklimaat. Er is magere economische groei. Maar de groei die er is, komt voor rekening van hogere consumptie. Dus is het niet logisch de beschikbare inkomens af te knijpen met extra lastenverhogingen zoals het tweede kabinet-Rutte deed in 2013.

Wat dan wel? Meer staatschuld maken en het geld uitgeven? Daar vindt de PVV de VVD en NSC op zijn weg. De gouden begrotingsregel zegt: geen structurele extra uitgaven betalen met eenmalige inkomsten, zoals staatsleningen. Want op enig moment schrikken internationale beleggers van het groeiende overheidstekort en dan moet je alsnog bezuinigen.

Is de VVD te vertrouwen?

De partijen voeren via X harde onderhandelingen over de overheidsfinanciën waar niemand in de verkiezingstijd veel woorden aan vuil maakte. Hoe lossen de onderhandelaars dat straks op? Politici serveren liever eerst het zuur (bezuinigingen, lastenverhogingen) en dan het zoet (belastingvoordelen, hogere uitkeringen) in de hoop dat de kiezer bij de stembus aan het laatste denkt en het eerst is vergeten. Maar uit wat Wilders de afgelopen weken heeft gezegd, is duidelijk dat hij zijn kiezers nú wat wil bieden. Hij claimt het zoet.

Daarmee zet hij de VVD voor het blok. Als de VVD hierin meegaat en de overheidsfinanciën ontsporen vervolgens, staat de partij voor schut. Dan is de kiezer een illusie armer, namelijk dat je de VVD kunt vertrouwen voor stabiel economisch beleid. Waarom zou je dan nog VVD stemmen?

Menno Tamminga *is economisch columnist van Wynia's Week. Eerder was hij redacteur en columnist van Het Financieele Dagblad en van NRC Handelsblad.*

Wynia's Week *wordt mogelijk gemaakt door de vrijwillig betaalde abonnementen van de lezers. Doet u al mee? Doneren aan Wynia's Week kan* ***HIER****. Hartelijk dank!*